

Daarom hebben wij een ander standpunt in te nemen, en dat standpunt gaat uit van de erkenning, dat stof en geest, lichaam en ziel door één God geschapen zijn, en ook na den val op het nauwst met elkaar in verband slaan.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De mentaliteit van den Evangelist.

Veelrlei variatie is er in de houding, die „onze mensen“ tegenover den arbeid der evangelisatie innemen. In sommige plaatsen moet men er niets van hebben, men ziet allerlei denkbeeldige gevaren, men ziet dominees al in een roode trui op den kansel en de broeders ouderlingen een tambourinband uitvoerende en alzo loopt men, zooals iemand het uitgedrukt heeft, „al met een stofruil op vóór er nog een auto in 't zicht is“. In andere gemeenten voelt men er wel voor, maar men stelt het uit, zooals men het witten van een keuken of het behangen van een kamer een jaartje verdaagt, omdat het er niet aan zit. Enkele kerkelijke colleges hebben het vraagstuk in studie genomen en „boomen“ er zoo lang en breed over alsof zij eene jongelingsvereniging waren. Velen zouden zich gaarne aan den arbeid geven, maar klagen, dat zij er de gave voor missen, dat zij er geen slag van hebben. Ja, men verklaart soms van eene gansche gemeente: hier is niemand, die er geschikt voor is.

Naar het mij voorkomt, staan wij hier meer voor een zaak van ligging dan van standpunt. Als men een discipel begeert te wezen van Hem, die niet gekomen zeide te zijn om de wereld te veroordeelen, maar opdat de wereld door Hem behouden zou worden, dan is het onmogelijk om tegen het werk der evangelisatie partij te kiezen. Het zou openlijke ongehoorzaamheid zijn aan des Meesters bevel: „Predikt het evangelie aan alle creaturen!“ Als over zulk een belangrijk punt als de bekendmaking van het evangelie, in eigen kring principiële verschil mogelijk zou zijn, dan zou inderdaad ons leergehoorzaam huis zijn, dat tegen zichzelf verdeeld zijnde, niet kan bestaan. Maar inzicht in het principiële recht der evangelisatie, maakt ons nog niet tot evangelisten, verre van daar!

Is daar dan voor noodig een bijzondere aanleg, een aparte gave; moet men daarvoor geboren zijn? Ach neen, daar is geen stereotype gave, die een evangelist zou moeten hebben, evenmin als dominees naar één snit geknipt moeten zijn. God giet nergens en nooit Zijn knechten in constante vormen. Hij wil van niemand, dat hij of zij de eigenaardigheden der persoonlijkheid doodwringen zal in een geijelden denkvorm en praatvorm en werkvorm. De menschen willen ons steeds in de uniform steken, God handhaaft ons den aan onze persoonlijkheid gelijgenden vorm. Ook hier is de vraag of wij evangeliseren zullen ja dan neen, geen vraag van aanleg of gave, maar van „ligging“. Voor evangelisatie is eene eigenaardige mentaliteit noodig. Kennis, bespraaktheid, zelfs de veelgeproven routine doen het niet. Ondanks verbrede kennis, vervlotte bespraaktheid, vermeerde routine, moet men zoo af en toe bemerken, dat men „er uit“ is. En men ziet menschen met geringe ontwikkeling, eenen stijllozen spreektrant, geen menschen „van het vak“, die „er in“ zijn. Waar komt dat door? Het is eene zaak van mentaliteit en niets anders.

Welke is dan die eigenaardige geestesgesteldheid, die de kracht is tot den evangelisatiearbeid? De evangelist ziet zielen, in den melkboer, den bakker, den muntgasopnemer, de bedelvrouw, den jongen met turf en briketten, den wagenbestuurder op het voor-

balcon van de tram ziet hij eene ziel, die dreigt verloren te gaan, die gered kan worden, hier en nu. Zielen voor Jezus! is zijn parool. In den regel beheerscht die gedachte den evangelist zoo volkomen, dat hij de visie op andere dingen meestal verliest. Zijn leven wordt in menig opzicht armer. Voor een natuurlijke gratie in gestalte, gelaat en gewaad, voor de vaak sprookjesachtige schoonheid der natuur, voor wetenschap en kunst stompt hij af. Bijna immer is hij eenzijdig in de sterkste mate. Bij den een is deze eenzijdigheid gevolg van een naieve, primitieve natuur, hij behoort tot de kinderen, welker het koninkrijk der hemelen is. Bij den ander is deze eenzijdigheid een gevolg van ascese, van een vaak pijnlijke keuze van de eenzijdigheid boven de veelzijdigheid.

Eenige voorbeelden zullen mijne bedoeling verduidelijken. Letten wij op Moody, den grooten Amerikaanschen evangelist, „God kan heel Londen bekeeren in één maand tijd“, „God vervolgt ons met zaligheid“. Deze uitdrukkingen typeeren hem als een evangelist van professie. Welnu, hoe staat hij tegenover de fijne distincties der theologie, tegenover de bespiegeling over diepinste stukken? „Ach“ — schrijft hij: „Ik hoorde zoo „menige predik over de verborgenheid van Gods raadsbe- sluit, maar als ik terugkwam, was ik nog meer verward „dan vroeger. Hier zijn twee waarheden, die de wereld „moeten overwinnen:

De Mensch is een zondaar.
Christus is de Zaligmaker.“

Sterker nog vinden wij dat in een William Booth. Bij het jongste bezoek van generaal Bramwell Booth aan Nederland, vertelde hij het volgende uit zijns vaders leven (volgens het verslag in „De Strijdkreet“):

Eens na middernacht licht ziende op de kamer van zijn vader, vond hij dezen heen en weer loopend. Hij was toen reeds bijna blind en had om de vermoedenis, die het toch-willen-lezen hem veroorzaakte, tegen te gaan een doek om het hoofd gebonden. De oude Generaal was zoo in gedachten verzonken, dat hij zijn zoon niet hoorde binnenkomen. Toen rammelde deze even met den deursknop om zijn aandacht te trekken, en vroeg, waarom hij nog zoo laat op was, in plaats van te rusten. Toen kwam het aangrijpende antwoord: „Bramwell, ik denk over de zonden der menschen! Wat moeten wij doen met de zonde der menschen?“

Welnu hij hem vinden wij ook in sterke mate de „verruiming“ naar de andere zijden van het veelkantig leven. Zijn biograaf Harold Begbie (aangehaald in „De Strijdkreet“) getuigt daarvan:

„Zijn aanleg was te voortvarend en impulsief, zijn „bezorgdheden waren te veel op anderen gericht „en te onzelfzuchtig om zich te vermeeien in de „diepten van zijn eigen bewustzijn. Hij was geen „mysticus en geen beunhaas; maar hij leed, som- „tijden zullen wellicht zeggen: zijn gansche leven, „aan wat Arnold Hebraïsme noemde, God was de „opperste zaak van zijn leven. Al het andere ver- „zonk bij dit ontzaglijke belang in het niet. Hij „had iets van Carlyle's minachting voor kunst. De „wetenschap had geen wezenlijke aantrekkelijkheid „voor hem. De sporten en amusemen van het „menschedom vervulden hem niet wrevel en ver- „achting.“

Deze mentaliteit heeft Booth in zijne organisatie ingedragen. In „De Strijdkreet“ komt een reeks zeer belangrijke artikelen voor van P. C. onder den titel: „Zijdelichten op de Legerhistorie“. Daarin handelt hij over den „Legergeest“:

„Het kan zijn ideaal in één woord samenvat- „ten: „Zielen!“ Zielen te brengen in de zalige ge-

Deze circulaire lokte discussie uit in de N. Rott., de Arnhemse, de Sneeker en de Kerkelijke Courant. En het was in deze discussie, dat Dr. Kuyper de pen opnam om, met zijn naam voluit onderteekend, zijn eerste artikel te plaatsen in De Heraut van 8 October 1869 onder den titel: Eerlijke discussie!

Als een familietrek van het viertal organen, die het debat hadden geopend, noemde hij de afwezigheid van eerlijkheid in de discussie. Met name nam hij de vrijheid om op de grove beleedigende insinuatien der Sneeker Courant en haar Arnhemse zuster aldus te repliceren:

Onder meer in onze circulaire, waarop men aan- „valt, wordt vooral storm geloopt op onze ver- „klaring:

Men weet, hoe die vrijheid, in schier onbeperkten zin meer dan twee eeuwen door onze gemeenten genoten, in 1795 voor haar te loorging.

„In schier onbeperkten zin meer dan twee eeuwen genoten!“ Dat is het flagrante delict. Dat schreit ten hemel. Zulk een logen! Of ze niet om wrake roept!

Dat durven mannen zeggen, als Groen en De Geer. Durven dat zeggen tegen beter weten in. Durven de geschiedenis zoo onbeschaamd in het aangezicht slaan. Een historicus als Groen. Een kenner onzer oudheid als De Geer. En dan zulke infame logens.

Ziet toe, gemeenten!... en uit de schatkist van oude kerkeschandalen, wordt dan een jammerlijke schilderij opgehangen van al de knevelarjen, al de geweldensarjen en tyrannieke misbruiken, die de Staat die beide eeuwen lang zich ten laste liet komen jegens onze gemeenten.

Convincant, nietwaar! Hoe zullen De Geer en Groen ooit weer hun oogen van schaamte durven opslaan tegenover het Nederlandsche publiek!

„vangenschap van dat Koninkrijk is zijn hoogste stre- „ven en hij beschouwt dat als hoogste wijsheid. „(Spr. 11:30.) Aan dat doel wordt alles onderge- „schikt gemaakt en wordt eigen wil, eigen meening, „eigen lust en eer gewillig ten offer gebracht; bij „het streven naar persoonlijke ontwikkeling houdt „hij in het oog, dat (voor hem) slechts datgene „wetenswaardig is, wat hem helpt dat groote levens- „doel beter te bereiken; en hierin ligt de blijvende „kracht van het Leger te midden van de verwate- „ring van onzen tijd, welke oppervlakkige menschen „schept, die, doordat ze talloze lezinkjes naloopen, „over honderd en één dingen een beetje onzin „kunnen praten en ten slotte niet één ding goed „weten. De Legergeest leert de menschen één ding „te doen, en dat goed te doen, dat te doen met „al wat in hen is; de Legergeest maakt „zielen „de allesbeheerschende hartstocht van iemands „leven.“

Uit deze voorbeelden blijkt genoegzaam wat ik onder de mentaliteit van een evangelist versta. Het is in de eerste plaats een strijd om zielen. Een echte evangelist is wild op zielen. De evangelist Hoekendijk, die met zooveel zegen op Java arbeidt, zegt: „Ik ben als „evangelist een foxterrier-natuur, die niet zoo gaarne „loshant, als hij eenmaal beetheeft“. In de tweede plaats is het die ongecompliceerdheid van geest, die men wel genoemd heeft: „de-op-één-punt-gerichtheid“. Ik herhaal nog eens, dat deze mentaliteit of voortvloeit uit eene natuurlijke naiviteit of het resultaat is van eene moeilijke, vaak smartelijke keuze. Niet de kenners en wetens en sprekers, maar deze eenvoudigen zullen groot zijn in het koninkrijk der hemelen. N. B.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika.

IV.

In het eerste artikel van deze serie wees ik reeds op het groote belang van de instandhouding van de „Afrikaanse taal“.

Steun aan het Potchefstroomsche Universiteits Kollege beteekent den Afrikaander te steunen in zijn taalstrijd.

De toekomst van kerk en staat in Zuid-Afrika staat in veel nauwer verband met dezen taalstrijd dan wij ons dat kunnen voorstellen.

Welken strijd wij in den loop van de vorige eeuw hier in deze gewesten ook moesten voeren op zoo onderscheiden terreinen, een taalstrijd hadden en kenden wij niet.

Onze bureu in België echter kennen die des te beter.

Bij zulk een worsteling gaat het om belangen, die nog veel verder strekken dan die tot het taalgebied behooren; daarmede zijn door den regel nauw verbonden die van staatkundigen, kerkelijken en moreelen aard.

Het kan de moeite loonen, zulk een taalstrijd eens meer met aandacht te volgen.

Dan komt men soms tot de meest verrassende ontdekkingen.

Er kan geen sprake zijn van een strijd om en voor de Friesche taal in den zin, als wij in België en Zuid-Afrika daarvan spreken, doch ook bij het behoud om het Friesch gaaf het toch ook om nog wijder zich uitstreckende belangen dan alleen om „menmentaal“ te bewaren voor versterving, opdat zij straks niet komt te staan op den „kanon“ der doode talen. Het gaat naast het behoud van

Maar nu, ik stel daartegenover, dat of die dat schreef de circulaire niet verder las (en dus geen recht van spreken had) of wel las, maar dan tegen beter weten in dus sprak (en dus oneerlijk is).

Waar dan de schoen wringt?

Eenvoudig hier.

Men kan van vrijheid der gemeenten, en van vrijheid der kerk spreken.

Vrijheid der kerk is vrijheid van de kerk tegenover den staat; dus vrijheid naar buiten.

Vrijheid der gemeenten is vrijheid der enkele gemeenten tegenover het kerkelijk geheel, dus vrijheid in eigen boezem.

Wie nu van 1595—1795 van vrijheid der kerk tegenover den staat dorst spreken, zeker, die loog.

Wie daarentegen niet weet, dat er van 1595—1795 schier in onbeperkten zin vrijheid der gemeenten tegenover het kerkelijk geheel heeft bestaan, kent de geschiedenis niet.

Waarvan nu is in de circulaire sprake? Zoo van vrijheid der kerk, dan is de Arnhemmer in haar recht, en zijn De Geer en Groen misleiders des volks. Maar zoo van vrijheid der gemeenten, dan spraken Groen en De Geer waarheid, en heeft de Arnhemmer oneerlijk gedebatteerd.

Men zie de circulaire in.

Wat staat er?

... die vrijheid, in schier onbeperkten zin meer dan twee eeuwen door onze gemeenten genoten.“

Dus de juiste uitdrukking.

En hoe wordt die vrijheid verder omachreven?

... Onze gemeenten, schier vrij en zelfstandig, werden zaamgesmolten in de valsche, kerkgenootschappelijke eenheid, en van zelfhandelende leden van een levend lichaam tot onzelfstandige deelen van een geesteloos raderwerk verlangd.“

En verder:

„Herinnering der verloren vrijheid is dus

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXII.

20 Opstellen in De Heraut, onder redactie van Dr. C. Schwartz.

Reeds in 1869 is ook de journalistieke arbeid van Dr. Kuyper begonnen.

Niet toenmalige half-kerkelijke, half-politieke weekblad De Heraut sleepte een kwijnend bestaan voort, sedert de hoofdredacteur in Londen woonde. Maar tijdens een kort verblijf van dezen in Holland kwam tot Dr. Kuyper het aanbod om hem te vervangen. En ofschoon Groen van Prinsier hem waarschuwde, zich niet aan dit weekblad te verbinden, omdat het in slechten reuk stond, gaf Dr. Kuyper toch gevolg aan het aanbod, overwegende, dat De Heraut het onzerzijds meest gelezen kerkelijk weekblad was, dat zich voor ons kleine land inderdaad in een zeldzaam uitgebreid debiet verhoogen mocht.

Reeds had hij dan ook den 9den Juli 1869 in dit blad, tegenover een verkeerde voorstelling van de Nieuwe Groninger Courant, de officiële verklaring geplaatst, die bij gelegenheid der kerkvisitatie te Utrecht dit jaar schriftelijk door hem was ingediend.

En nadat in de nummers van 16 en 23 Juli het officieel verslag was opgenomen van de vergadering inzake de kerkelijke goederen, gehouden te Utrecht op 7 Juli 1869, nam De Heraut van 17 September ook de door Dr. Kuyper gestelde circulaire op, door het Centraal Comité 8 September d. a. v. aan de betrokken besturen toegezonden.

de taal, ja zelfs in de eerste plaats juist door het behoud van de taal om de instandhouding van het ras; om de ontwikkeling van de rasheerlijken en eigenschappen.

Bij den rassenstrijd spreekt de taalstrijd door den regel de voornaamste rol, waarbij dan veelal ook nog een kerkelijke strijd komt.

Bij de worsteling, die in België op taalgebied wordt gestreden, gaat het ook om het behoud van de karaktereigenschappen der Oost- en vooral der West-Vlamingen.

Deze West-Vlamingen zijn van Frieschen oorsprong.

In Vlaanderen is veel meer vromen zin dan onder de Walen.

De Vlamingen voelen zich aan ons verwant. In Vlaanderen is nog een rest van de degelijkheid en vasthoudendheid van het Friesche ras.

Beide karaktertrekken waren ook eigen aan den grooten Guido Gezelle, door wiens aderen nog het bloed stroomde van het oude Friesche volk, dat eenmaal woonde langs de kusten van de Noordzee, vanaf het hooge Noorden tot aan het Nauw van Calais.

Doch ik keer tot de Afrikaanders terug.

Ook in Zuid-Afrika gaat het naast de taal om de bewaring, de handhaving van de zeden en gewoonten van het ras. Ook daar gaat de strijd niet buiten politieke en kerkelijke belangen om. Men te steunen in dien strijd is hen steunen in een worsteling om de hoogste en edelste goederen.

Wij kunnen hen steunen door nog eens de bewuste circulaire te lezen en ter harte te nemen, wat die zegt van de taal: „Levens is het kollege een bolwerk van het Hollandsch-Afrikaansch leven in nationalen en Calvinistischen geest. De taal, die het voertuig van onderwijs en examens zal zijn, staat aan de keuze der studenten in Zuid-Afrika. Terwijl nu de studenten aan andere hoogeschoolen bijna uitsluitend Engelsch tot voertuig verkiezen, is aan het Potchefstroomse Universiteits Kollege het voertuig voor bijna alle vakken de Hollandsch-Afrikaansche taal, die nauw verwant is aan onze moedertaal.“

Leg ik nu naast deze circulaire eene uit het jaar 1890, wel niet aan de kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland gericht, maar aan een bepaald aantal personen in den lande; een circulaire, ondertekend niet door vijf van onze bekende mannen, maar door niet minder dan dertig personen, vertegenwoordigers van verscheidene uiteenlopende geestesrichtingen in ons vaderland, allen mannen van name, allen uit de kringen van de leiders onzes volks; een circulaire aan het hoofd waarvan staat: vertrouwelijk en niet tot openbaarmaking bestemd; vergelijk ik nu den inhoud van deze beide circulaire (en behoeve van het ons stamverwante Afrikaansche volk, dan treft mij de gloed der overtuiging uit die van het jaar 1890, en dan vraag ik: is het niet hoog noodig, dat het bijna uitgedoofde vuur weer wordt aangewakkerd tot den warmtegraad, waarmede het toen hier te lande laaide? Overtuigt u zelf door hetgeen ik mede ga deelen uit dat „vertrouwelijk“ stuk, zonder dat ik vreeze voor het verwijt, dat ik openbaar ga maken wat daarvoor niet was bestemd.

Dertig mannen van naam uit de meest onderscheiden kringen des volks roepen dan de „belang-

alleen mogelijk door herstel van de autonomie der gemeenten.“

Overtuigend duidelijk dus: niet de vrijheid der kerk tegenover den staat, maar de autonomsche vrijheid der gemeenten tegenover het kerkelijk geheel is bedoeld. De geheele circulaire is ten bewijze.

En zeker, nu is het wel geoorloofd, zelf zoo weinig helder te denken, dat men die beide verwart. Maar wat niet geduld mag, het is: dat men, waar mannen als Groen en De Geer helder denken, en de begrippen juist onderscheiden, op hen de schuld van eigen gebrek aan logisch denken werpt, en hen als misleiders des volks ten toon stelt.

Dat noem ik oneerlijk, en ik acht, dat eene couraant, die zulk eene oneerlijkheid opnam, zich alleen kan rehabiliteeren door een riddelijk „amende honorabile“.

In de „Nederlandsche Gedachten“ van 18 October nam Groen van Prinsterer een gedeelte van dit artikel over, en voegde er aan toe: „Met den hoogt, de Geer ben ik aan Dr. Kuyper dankbaar, dat hij ons in De Heraut van gebrek aan historische kennis, zoo niet van erger schuld vrijpleit heeft.“

Intusschen had Dr. Kuyper in het Kerkelijk Weekblad, orgaan van de Confessioneele Vereeniging, gewezen op de droeve figuur van Minister Van Bosse, die op de Staatsbegroting een post van f7000 had uitgetrokken als toelage voor de Collegien van Toezicht. En toen nu openbaar was geworden, dat de Minister bij Kabijnschrijven een officiële erkentenis van het Algemeen College had weten te verworven en dat de Synode drie afvaardigden naar dat College committeerde, volgde in De Heraut van 15 October van Dr. Kuyper's hand een artikel: Beginsellooze houding van Ministerie en Synode inzake de kerkelijke goederen, waarin hij wees op de samenwerking van het radicalisme in den staat

stelling in tot het behoud onzer moedertaal als volkstaal van Zuid-Afrika“.

„Nog, zoo gaat de circulaire dan voort, is zij aldaar de taal des lands.“

Nog kan zij het voertuig blijven, waarmede de geestelijke en zedelijke behoeften der aangroeiende bevolking dier aldaar zoo snel zich ontwikkelende Boeren-republieken, van uit ons land kunnen worden bevredigd.

Nog is het mogelijk, door behoud en verbreiding onzer taal, op land en volk daar ginds, den gemeenschappelijke stempel van onzen Hollandschen volksaard te drukken en daarmede, op elk gebied van menselijke bezigheid en kennis, voor nu en later, aan ons volk een voordeel en haast onbegrensde arbeidsveld te verzekeren.

Maar, zoo ooit, dan geldt in deze: nu of nooit.

Op het thans levend geslacht rust de verheffende plicht, tot deze vreedzame uitbreiding der grenzen onzer nationaliteit met toewijding en volharding mede te werken. En door samenwerking van alle daartoe beschikbare krachten, dient Nederland aan zijn stamverwanten in Zuid-Afrika thans met beslistheid te toonen, hoezeer het deze geheel eenige gelegenheid tot verruiming van het arbeidsveld van ons volk door uitbreiding van het Nederlandsche taalgebied op prijs stelt en weet te gebruiken.

Nu of nooit. Mocht de onwederlegbare juistheid dezer woorden u de vrijmoedigheid benemen, in deze ons uwe medewerking te onthouden. Want de nood dringt. Het overwicht der Engelschen op financieel en industrieel gebied verzekert hun, langs vredelievenden weg, een veel grooteren invloed op de Boeren-republieken van Zuid-Afrika, dan tot dusver met macht van wapenen voor hen was te verkrijgen.

Om dien wassenden invloed te keeren, beschikt Nederland slechts over één, maar gelukkig nog afdoend middel. Dat is de macht der taal. Immers, „de taal is gansch het volk, zij is de natie zelf“.

Voor het welslagen van dit middel is de tijd thans even gunstig als beslissend. Een verleden jaar toch, door den Volksraad der Zuid-Afrikaansche Republiek genomen besluit verzekert aan iederen bijzonderen onderwijzer in Transvaal, die, in het Hollandsch onderwijzend, door gebod en bijbellesing zijn school tevens dienstbaar maakt aan de verspreiding van positief-christelijke beginselen, een jaarlijksche bijdrage van 4½ pond sterling uit de staatskas, voor elken bij hem ter school gaanden leerling.

Zoo dus het Nederlandsche volk, door eendracht sterk, ten behoeve der volksschool van Zuid-Afrika een krachtig fonds bijeen wist te brengen, zou het van deze vrijgevege bepaling op ruime schaal gebruik kunnen maken en met Nederlandsche onderwijzers het lager onderwijs in Transvaal, waar het kon bevorderen, daarmee op land en volk een moeilijk te overschatten invloed zich in de toekomst kunnen verzekeren.

Zuid-Afrika was eenmaal Nederlandsch in politieke zin. Die tijden zijn voorbij. Zij keeren niet meer. Wij wenschen ze niet terug.

Doch Nederlandsch, in algemeene volksgeaardheid, is Zuid-Afrika nog.“

In dezen toonaard gaat de circulaire dan verder en vraagt een kapitaal van honderdduizend gulden voor het reeds opgerichte „Fonds ten behoeve van het Hollandsch onderwijs in Zuid-Afrika“.

Deze circulaire vond weerklank in veler harte! Den zesden Mei 1890 werd het Fonds te Amsterdam opgericht en gevestigd. Een reglement werd opgesteld.

Het eerste artikel luidde: Het Fonds is bestemd om te worden besteed voor al wat strekken kan

met de despotie des ongeloofs in de kerk en constateerde, dat de Synode op haar terrein deed, wat Mr van Bosse deed namens den Staat: trots den tegenstand der gemeenten op onwettige wijze een Collegie kroonen, dat de vrijheid der gemeente verkort.

Van week tot week levert Dr. Kuyper nu voorts geregeld kerkelijke en politieke opstellen in De Heraut:

29 Oct. Een eigen rigting.

5 Nov. De Kieswet.

12 Nov. en volg. nrs: Vrijmaking der Kerk.

10 Dec. Voorstel ter Schoolwetsherziening van liberale zijde.

17 Dec. Mr P. P. van Bosse en het Departement van Hervormde Eeredienst.

24 Dec. De leer der onsterfelijkheid en de Staatsschool.

31 Dec. De Staat en de Openbare Zedelijkheid.

Ook geeft Dr. Kuyper in De Heraut telkens een overzicht van de staatkundige en de kerkelijke pers.

Groen van Prinsterer vestigde in zijn „Nederlandsche Gedachten“ nu meermalen de aandacht op Dr. Kuyper's artikelen.

Zoo schreef hij 16 Dec. 1869: „Onder de aanwinsten voor onze periodieke drukpers let thans iedereen, vriend en vijand, op de zelfstandige medewerking van Dr. Kuyper aan De Heraut.“

18 Maart 1870 spreekt Groen over Dr. Kuyper's geregelden bijstand in de Christelijke journalistiek: „Het reeds geleverde moet worden herlezen en overdacht. Afzonderlijke uitgave zou wenschelijk zijn, althans van zijne hoofdartikelen in De Heraut, over onderwerpen van wetgeving nog aan de orde, of waarvan men de ernstige behandeling over eenigen tijd tegemoet ziet.“ — Bijv. Een eigen rigting

ter bevordering van het gebruik der Nederlandsche taal als voertuig der gedachte bij het onderwijs in Zuid-Afrika.

Ik ga voorbij aan het vele, door dit Fonds gedaan.

Ik vraag alleen: is de liefde sindsdien niet te veel bekoeld en de belangstelling verminderd?

De sintels kunnen weer aangeblazen worden.

In vele Afrikaansche kringen verlangt men nog steeds naar toenadering tot ons land en volk. Ook de voormannen; ten bewijze daarvan citeer ik wat voor een paar jaar na het overlijden van President Steyn, den ongekroonden koning van Zuid-Afrika, door generaal Hertzog werd verkondigd.

„Ik twijfel daar dan ook g'n oomblik aan nie, of hij (Steyn) is ook een teestander geweest van die politiek van toenadering tusschen die verskillende dele van die Britse rijk, in die vorm van een staatkundige nauwere aansluiting.“

„Dergelijke hand zou aan die zelfstandigheid van S. A. te kort doen en in die weg staan van die opbloei van 'n diepe, innige S. Afrikaanse nasionalisme.“

Die belang van geestelijke toenadering tussen Holland en Afrika het hij duidelijk besef. In tegenstelling met die handelwijze van die meeste ander Diets-Afrikaanse voormannen het hij zij seun naar Leiden gestuurd, om hier in Holland zij opvoeding te geniet, en een van zij dogters het ook hier nog een jaar deurgebragt om haar voor te berei vir die sware taak, wat zij vandaag te vervul het als hoofd van die Oranje-school. „Diese opleiding-richting vir ons jonge meisjes stigting van Pres. Steyn. Uit persoonlijke gesprekke met hem kon ik mij daarvan oortuig, dat ook in zij oog die Hollandse bestaandheid vir die toekomst van ons volk onmisbaar was. En hoe kan dit anders of hij moes die hartelikeste vriendskap koester teenoor 'n volk, van wie hij nooit anders dan die mees treffende bewijse van genegenheid en agting ontvang het. Meer dan wie ook was hij sig bewus van die nauwe band tussen ons volk en die Hollandse en het besef, van hoe grote betekenis die instandhouding van die band is vir ons sowel als vir die Hollander.“

Genoeg!

Voor ruim dertig jaar drongen de besten van ons volk aan op handhaving en versterking van den band tusschen ons en het Zuid-Afrikaansche volk. Voor een paar jaar kon men een zelfde stem beluisteren in het spreken van Generaal Hertzog en vernemen, dat de besten van dat volk van gelijke meening waren.

Dankbaar ben ik, dat ons thans de gelegenheid wordt geboden, om bij vernieuwing van onze sympathie blij te geven.

Voor al de Gereformeerde Kerken hebben eene bijzondere betrekking op het „Diets-Afrikaanse“ volk!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Dogmatisme.

Over deze thans weer actuele kwestie schrijft Prof. Grosheide in „Noord-Hollandsch Kerkblad“:

Eerst iets over dit vreemde woord, ik weet er geen Nederlandsch voor, anders zou ik dat gebruiken. Maar als ik het in het kort moest omschrijven, dan zou ik kiezen: doode leerstellingheid. En wat we daaronder verstaan? Dit, dat na een tijd van bloei in het kerkelijke en godgeleerde leven,

(29 October), De Kieswet (5 Nov.), De leer der onsterfelijkheid en de Staatsschool (24 Dec.); De Staat en de Openbare Zedelijkheid (31 Dec.); Hooger Onderwijs (21 en 28 January), De Bewaarscholen, enz. — Geen onzer volksverlegenwoordigers, die de hoogste volksbelangen behartigt, zal niet, na aandachtige lezing van dergelijk een bundel, erkennen, dat hij deze opstellen, als gewichtige bijdrage van parlementair onderzoek, waardeert.

31 Maart 1870 verwijst Groen naar een Heraut-artikel, „met de geaccrediteerde letter K“.

Dr. Kuyper n.l., die zijn opstellen eerst met zijn naam voluit ondertekende, deed dit al spoedig enkel met de letter K.

In De Heraut van 31 Dec. 1869 nam de heer L. Esser afscheid van de lezers in een artikelje, dat aldus aanving: „Straks is door mij gezegd, en herhaaktelijk in dit blad vermeld, dat ik er alleen in schreef, omdat meer bevoegden zwegen. Thans echter is door Gods goedheid onze uitnemende broeder K. als medewerker in De Heraut opgetreden, en daarmee is voor mij zeer natuurlijk het oogenblik gekomen om afscheid van de lezers te nemen.“

En in hetzelfde Herautnummer schreef Ds L. J. van Rhijn: „Ik betuig mijn dank voor de belangrijke artikelen en meesterlijke overzichten over onze journalistische pers van de hand van Dr. K. Ik hoop zeer, dat zij de aandacht zullen wekken onzer Christelijke landgenooten.“

Zie voor Dr. Kuyper's relatie met de toenmalige Heraut: Kuyper, De Strijd over het Vrije Beheer, blz. 138; Gedenkboek 1897, blz. 7; De Heraut, 14 November 1920.